

Riksdagen
Uppteckningar
vid EU-nämndens sammanträden
2020/21:39

Fredagen den 7 maj

§ 1 Fråga om medgivande till deltagande på distans

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Först ska vi fråga om medgivande till deltagande på distans för ledamöter och tjänstepersoner. Kan detta medges? Jag finner så.

§ 2 Utrikes frågor
Utrikesminister Ann Linde (deltar via Skype)
Återrapport från videomöte den 19 april 2021
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor den 10 maj 2021

Anf. 2 ORDFÖRANDEN:

Innan vi släpper in utrikesministern vill jag påminna er om, på uppmaning av kollegan Markus Selin, att på söndag är det faktiskt Europadagen, till minne av Schumandeklarationen som kom 1950 och är grunden för det moderna EU.

Jag har själv kommit fram till att åtminstone tre låtar kommer att rotera på min Youtubelista. Det är *Jag vill leva i Europa* med Arja Saijonmaa, sedan kanske *Ett regnigt Europa* med Tomas Ledin och varför inte bubblaren *I love Europe* med Christer Sjögren. Låt den svänga loss hemma i hemmets mysiga vrå så kanske vi kan fira Europadagen den 9 maj med både danssteg, sång och glädje. Glöm inte detta!

Med detta sagt hälsar vi utrikesminister Ann Linde välkommen till dagens EU-nämndssammanträde. Är Ann Linde välkommen till plats?

Anf. 3 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Ja, det är jag. Tack så mycket, vilken trevlig inledning! Jag ska se om jag har samma på Spotify som EU-nämndens ordförande tipsade om.

Anf. 4 ORDFÖRANDEN:

Tack för det! Då inleder vi med en återrapport från videomötet den 19 april 2021. Är det någonting som utrikesministern önskar återrapportera om?

Anf. 5 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Ja. I vanlig ordning har EU-nämnden fått en skriftlig återrapportering från det informella videomötet den 19 april.

Josep Borrell tog under Aktuella frågor upp Alexej Navalnyjs försämrade hälsotillstånd, kärnenergiavtalet JCPOA, toppmötet EU–Indien, Georgien, Myanmar och Moçambique. Andra ministrar nämnde dessutom Belarus, Libyen, Libanon, Turkiet, Cypernfrågan, Kina och Hongkong. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<och den pågående diplomatiska konflikten med Ryssland. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<tog upp handelsavtalet post-Cotonou.

Jag tog i mitt inlägg upp Navalnyj, Belarus, Georgien och Indien. Jag underströk också Sveriges solidaritet med Tjeckien.

Diskussionen om Etiopien inleddes av Finlands utrikesminister Pekka Haavisto, som redogjorde för sitt besök i regionen på den höga representantens uppdrag. Haavistos ansträngningar välkomnades av ett stort antal ministrar, inklusive mig. Jag tog särskilt upp det sexuella och könsbaserade våldet i Tigrayregionen.

Diskussionen om Ukraina visade på stor samsyn om behovet av ett robust stöd för Ukrainas territoriella integritet och suveränitet. Brett stöd uttrycktes för arbetet med en deeskalering av situationen kring den

ukrainsk-ryska gränsen på Krim. Jag redogjorde bland annat för mina ansträngningar som OSSE-ordförande.

Vi hade slutligen ett bra informellt samtal med Ukrainas utrikesminister Kuleba.

2020/21:39

7 maj

Anf. 6 ORDFÖRANDEN:

Tack för återrapporten, utrikesministern! Vi noterar den.

Jag noterar också i chatten att Ilona Szatmari Waldau påminner om att originalet till *Jag vill leva i Europa* med Jan Hammarlund är bättre. Jag är beredd att hålla med, även om jag tycker att Arja Saijonmaas är något mer dramatisk.

Då går vi in på dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är ett informationsärendet och en återkommande fråga inom ramen för utrikesrådet.

Anf. 7 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Josep Borrell väntas som vanligt beröra ett antal frågor under punkten Aktuella frågor. Det är som bekant inte en punkt där regeringens ståndpunkt ska förankras i riksdagen, men jag vill ändå säga några ord om vad vi kan förvänta oss.

Vi har fått veta att Borrell avser att ta upp Rysslands alltmer aggressiva inrikes- och utrikespolitiska agerande. De senaste veckorna har Ryssland agerat hotfullt mot Ukraina, asymmetriskt utvisat europeiska diplomater utan godtagbara skäl, orättfärdigt utfärdat sanktioner mot åtta EU-medborgare varav en svensk samt vägrat att släppa Aleksej Navalnyj, förvägrat honom adekvat vård och inlett en process för att extremiststämpla hans organisation FBK.

Det är sammantaget en allvarlig utveckling. EU:s krav på att släppa Navalnyj står fast.

I vad som beskrivs som svarsåtgärder mot EU:s MR-sanktioner i mars har Ryssland alltså sanktionslistat åtta europeiska medborgare, däribland Europaparlamentets talman Sassoli, kommissionären Jourová och >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< vid Totalförsvarets forskningsinstitut i Umeå. EU har enigt fördömt Rysslands sanktioner som godtyckliga, rättsosäkra och politiskt motiverade. Ambassadören i Stockholm kallades upp den 3 maj för att motta Sveriges protest.

När det gäller Rysslands utvisning av EU-diplomater efter attentaten mot vapendepåerna i Tjeckien och Bulgarien hörde jag till de första att uttrycka solidaritet och erbjuda praktiskt stöd till de utsatta ambassaderna i Moskva. Vi har också i denna fråga framfört våra protester till den ryske ambassadören. Vi verkar nu tillsammans med övriga EU för att president Putins dekret från den 23 april, som delar upp stater i vänligt och ovänligt sinnade, inte ska tillämpas. Det får inte tillåtas att splittra EU.

Sammanfattningsvis ser vi en bekymmersam utveckling i EU:s relationer med Ryssland. EU har förstås ett behov av fungerande diplomatiska relationer med Ryssland för att främja våra intressen. Sverige har inget intresse av att eskalera denna diplomatiska kris ytterligare, men samtidigt måste EU ha beredskap för ytterligare åtgärder. Regeringen verkar för ett tydligt, solidariskt och enigt agerande av EU inom ramen för de fem principerna.

Europeiska rådet väntas ha en strategisk diskussion om Ryssland i slutet av maj. Rysslands agerande i EU:s östra grannskap väntas också komma upp på Gymnich om några veckor.

Borrell väntas under Aktuella frågor också nämna Belarus. Sverige hade med stöd av likasinnade begärt att Belarus skulle föras upp på dagordningen som en diskussionspunkt. Vi har nu fått besked om att det kommer att ske i juni. Den oroväckande utvecklingen och det tilltagande politiska förtrycket kräver en riktig diskussion.

Protester fortsätter över hela landet, om än i något mindre skala. De bemöts med brutalt förtryck. Dagligen genomför myndigheterna godtyckliga gripanden och trakasserar regimkritiker. Situationen i Belarus är en av de allvarligaste kriserna för mänskliga rättigheter i vårt närområde. EU måste hålla Lukasjenkoregimen ansvarig. Sverige stöder att EU går vidare med ett fjärde sanktionspaket. Samtidigt måste vi föra dialog med oppositionen och arbeta för en långsiktig politisk lösning på krisen. Sverige bidrar aktivt, bland annat som OSSE-ordförande.

Slutligen är det viktigt att stödja civilsamhället och fria medier. Sverige är pådrivande för att den ekonomiska stödplan för ett demokratiskt Belarus som kommissionen har fått i uppdrag att utforma ska offentliggöras så snart som möjligt.

Rådet kommer som sagt att ha en diskussion om Belarus på nästa möte i juni. Sverige är pådrivande >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<för att kommissionen ska presentera den ekonomiska planen.

Vidare väntas Borrell ta upp Afghanistan och konsekvenserna av Natos beslut att avsluta den internationella militära närvaron i landet.

Det politiska läget i Afghanistan är alltmer osäkert. Natos utbildnings- och rådgivningsinsats RSM ska avvecklas senast den 11 september i år. Utsikterna för fredsprocessen är ovissa. Talibanrörelsen fortsätter att utföra attacker och har nyligen vägrat att delta i en planerad fredskonferens i Turkiet.

Säkerhetsläget riskerar att försämrats ytterligare, vilket skulle medföra svårigheter både för vår diplomatiska närvaro och för vårt utvecklingssamarbete. EU bör aktivt stödja FN och bidra i diskussionerna om förutsättningar för fortsatt närvaro i Kabul. De framsteg som har gjorts under åren när det gäller demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors och flickors ställning måste värnas.

Jag kommer i detta sammanhang också att redovisa intrycket från de samtal som jag hade under min OSSE-resa till Centralasien nyligen. I regionen finns en stark oro över utvecklingen i Afghanistan och över vilka konsekvenser det amerikanska beskedet kan komma att få för grannländerna i form av ökad irreguljär migration, terrorism och ökad narkotika- och människohandel. Jag kommer också att framhålla att det är nödvändigt med ett fortsatt nära utbyte inom EU om den fortsatta utvecklingen i Afghanistan.

Slutligen väntas Borrell ta upp G20-toppmötet om global hälsa, som ska hållas i Rom den 21 maj. Italien har som G20-ordförande tillsammans med EU-kommissionen bjudit in till mötet. Avsikten är både att stärka arbetet mot pandemin och att med gemensamma krafter motverka framtida hälsohot.

Frågan om global tillgång till vaccin mot covid-19 väntas stå i särskilt fokus. Sverige är genom ett totalt bidrag om 2,45 miljarder kronor den i förhållande till folkmängden största givaren till vaccinsamarbetet Covax. Sammantaget är EU-medlemsstaterna också den största givaren totalt med sammanlagt 2 ½ miljard euro. Regeringen har tidigare i veckan också fattat beslut om att donera 1 miljon doser av Astra Zenecas vaccin till Covax utan att det påverkar vaccinationsarbetet i Sverige.

Anf. 8 ORDFÖRANDEN:

Tack, utrikesministern, för informationen! Vi noterar densamma.

Vi går över till dagordningspunkt 4, Västra Balkan. Det är ett discussionsärende.

Jag vill påminna om att vi kommer att få information om utvidgningsprocessen inför GAC. Det är under dagordningspunkt 6 a i föredragningspromemorian, så eventuella frågor om detta hänvisas till GAC-dragningen.

Anf. 9 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Västra Balkan är en diskussionspunkt tillsammans med dagordningspunkten Transatlantiska relationer.

Jag glömde säga i min inledning att rådet väntas anta slutsatser om Afrikas horn samt säkerhet och försvar.

När det gäller västra Balkan är relationerna mellan EU och västra Balkan mycket viktiga för vår gemensamma säkerhet och för våra ekonomier. Diskussionen väntas fokusera på den politiska utvecklingen i regionen och på EU:s förbindelser med de olika länderna.

Som bekant är EU:s utvidgning främst en fråga för allmänna rådet, och den kommer därför inte att stå i centrum på detta möte.

Externa aktörer som Ryssland, Kina och Turkiet har över tid ökat sitt inflytande i regionen, inte sällan på ett sätt som utmanar ländernas EU-närmande. Det kan till exempel handla om investeringar och handel, om kultursamarbete eller om politiska kontakter. Under pandemin har vi också sett en aktiv så kallad vaccindiplomati.

Vid mötet på måndag kommer jag att betona att EU:s omfattande engagemang och djupa samarbete med västra Balkan måste fortsätta. Sverige anser att EU behöver kommunicera mer strategiskt och tydligt om vår unika, djupa och breda relation med länderna på västra Balkan. Det är ibland frustrerande att se att andra länders mindre stöd till regionen ges större uppmärksamhet än EU:s mycket omfattande och långsiktiga insatser.

EU behöver också aktivt motverka desinformation som underminerar reformansträngningar och demokratiska processer. Jag vill i sammanhanget understryka att de påstådda förslag om ändringar av gränser som förekommer är farliga. Regeringen betonar att grundläggande reformer på västra Balkan är mycket viktiga. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet är särskilt viktiga områden.

Vi vill se ett stärkt samarbete på områden av gemensamt intresse. Korruption, organiserad brottslighet liksom miljö- och klimatpåverkan är exempel på gränsöverskridande utmaningar som vi måste hantera tillsammans. Likaså behövs fördjupade samarbeten mellan länderna på

västra Balkan. Det kan stärka regionen och bidra till att normalisera förbindelserna mellan länderna.

EU måste markera när utvecklingen går tillbaka och vara tydligt med våra högt ställda förväntningar när det gäller åtaganden som länderna själva har gjort. Dessvärre har vi sett tecken på bakslag när det gäller medier och yttrandefrihet. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Jag kommer på måndag att betona vikten av att EU talar med en röst. Det är så vi får genomslag. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

EU måste också stå fast vid sina utfästelser. Annars skadas vår trovärdighet. Det är oacceptabelt att anslutningsförhandlingar med Nordmakedonien inte har kunnat inledas på grund av Bulgariens blockering, trots att rådet tidigare har fattat ett enhälligt beslut om att gå vidare. Jag kommer att ta upp detta på måndag. Det är inte godtagbart att bilaterala frågor tillåts blockera anslutningsprocessen på detta sätt. Den situation som har uppstått skadar EU, Nordmakedonien och regionen och öppnar nya möjligheter för andra aktörer att utöka sitt inflytande på vår bekostnad. Regeringen välkomnar att kommissionen aktivt verkar för att lösa frågan genom kontakter med Nordmakedonien och Bulgarien.

Slutligen vill jag betona att en stabil utveckling på västra Balkan ytterst också är beroende av framsteg i normaliseringsdialogen mellan Kosovo och Serbien. Länderna behöver uppmanas att prioritera dialogen och att respektera ingångna överenskommelser.

Anf. 10 HANS ROTHENBERG (M):

Ordförande! Ståndpunkten om västra Balkan är på det hela taget bra, men jag tycker ändå att det i detta sammanhang är av värde att föra in utvidgningsperspektivet, även om vi kommer att ta det under GAC-punkten i dag.

Det skulle vara intressant att höra hur regeringen ser på den nya utvidgningsmetodologin, som president Macron drev på för i samband med att han använde sitt veto mot att öppna förhandlingar med Albanien och Nordmakedonien för något år sedan, och hur denna utvidgningsmetodologi från i våras ska användas i utvidgningsprocessen, där man framför allt lägger större tyngd än tidigare vid grundläggande reformer.

Jag noterar inte att regeringen understryker vikten av ekonomiska reformer, som är väldigt basala i detta sammanhang. Det är ett område som den nya metodologin lägger särskilt fokus på. Jag skulle gärna vilja höra utrikesministern kommentera denna process.

Anf. 11 MAGNUS EK (C):

Ordförande! Jag kan fatta mig ganska kort, för den synpunkt jag tänkte framföra är väldigt lik den som Hans Rothenberg framförde från Moderaterna.

Vi vill betona att det är viktigt att vi har ett medlemskapsperspektiv för länderna på västra Balkan som uppfattas som realistiskt och där vi hittar vägar runt de blockeringar som kommer av att EU-länder och länder utanför EU går in med egna intressen och saktar ned eller lägger hinder i

Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag håller helt med både Magnus Ek och Hans Rothenberg. Det är väldigt viktigt att man ser att det blir ekonomiska reformer. Här är det inte minst viktigt att den förödande korruptionen hanteras. Den förstör hela systemet, inte bara ekonomiskt då medborgarna tvingas betala mutor överallt utan också för att de grundläggande värderingarna och rättsstatens principer undermineras.

När det gäller den nya metodologin har den viktiga element. Till exempel har medlemsstaterna en tydligare roll, man har ett tydligare fokus på rättsstatens principer och man lägger dessa frågor först. Tidigare har man lagt dem längst bak i anslutningsprocessen, och det har gjort att man har ett svårt arbete med processen. Alla är nöjda med att man har kommit så här långt. När man lade dessa frågor sist menar jag att man inte tog dem på tillräckligt stort allvar. Nu har man vänt upp och ned på processen så att man börjar med dessa kapitler – 24 eller 25 eller vad det var – och först när man har kommit till tillfredsställande överenskommelser om hur rättsstatens principer, demokrati och mänskliga rättigheter ska hanteras fortsätter man med de andra kapitlen.

Tidigare var det en irreversibel process, men nu är det så att när man gör framsteg följer man en trappa där man får komma in i lite fler program. Om man kommer längre kanske man får delta i forskningsprogrammet, och kommer man ännu längre kanske man får delta i ungdomsutbytesprogrammet och så vidare. Slutligen kan man också få regionalstöd och jordbruksstöd tidigare, och så småningom kommer man fram till fullt medlemskap. Så var det inte tidigare.

Men det är också så att om man ser tydliga bakslag i det som man har kommit överens om, till exempel rättsstatens principer, akademisk frihet eller andra saker, såsom antikorrupktion, kan man ta tillbaka och säga de har fått vara med i programmet för att de gjorde vissa framsteg, men de när ni har gått tillbaka drar man in det igen. Detta är ett helt nytt sätt att se på utvidgningen som jag menar är väldigt positivt och som man borde ha haft tidigare. Då är det möjligt att vi hade kunnat undvika en del av de problem som EU dras med i dag därför att man inte hade den typen av process tidigare.

Anf. 13 ORDFÖRANDEN:

Tack, utrikesministern, för kommentarerna och synpunkterna!

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går över till dagordningspunkt 5 om de transatlantiska förbindelserna. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Den andra diskussionspunkten berör de transatlantiska relationerna. Det är en fråga som vi har diskuterat här i nämnden flera gånger den senaste tiden.

President Biden utlovade i ett tidigt skede att hans administration skulle återuppbygga samarbetet mellan allierade och partner. Kontakterna

under våren har varit täta, trots de begränsningar som pandemin medför. Utrikesminister Blinken har redan hunnit besöka Bryssel två gånger för möten med europeiska motparter. President Biden deltog virtuellt på Europeiska rådets möte den 25 mars. Den senaste gången en amerikansk president medverkade i Europeiska rådet var 2009. Biden väntas dessutom besöka Bryssel den 14 juni för att delta i Natotoppmötet och i toppmötet med EU. Även inom OSSE märker vi att amerikanerna är mer aktiva.

Bidenadministrationens starka transatlantiska engagemang är självfallet högst välkommet. Regeringen verkar för att EU ska svara med motsvarande energi och framåtanda. Möjligheterna att uppnå resultat i globala frågor är större när EU och USA gör gemensam sak. Därför är det viktigt att EU och USA utökar sin samordning och samverkan i frågor av gemensamt intresse.

Vid mötet på måndag kommer jag att understryka vikten av transatlantiskt samarbete i förhållande till vårt närområde och för att värna den europeiska säkerhetsordningen. Den senaste utvecklingen i och kring Ukraina är ett konkret exempel på vikten av en tät dialog över Atlanten. Det finns också skäl för ett nära utbyte om utvecklingen i Ryssland och Kina.

Jag kommer också att betona betydelsen av USA:s återinträde i det internationella klimatsamarbetet. Konkret samarbete i denna fråga är avgörande för att världen ska kunna leva upp till ambitionerna i Parisavtalet.

President Bidens klimattoppmöte var en viktig manifestation även om de utfästelser som presenterades fortfarande är långt ifrån tillräckliga för att nå 1,5-gradersmålet.

Sverige välkomnar också USA:s förnyade engagemang för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Även här finns det förutsättningar för ett utökat samarbete över Atlanten.

USA är en av EU:s och Sveriges viktigaste handelspartner. En positiv handelsrelation är av central betydelse för våra ekonomier och vårt välstånd. Sverige stöder förslag som breddar och fördjupar den transatlantiska handelsrelationen.

Vi behöver också samarbeta för att stärka och reformera Världshandelsorganisationen, WTO. Sverige vill se ett fördjupat samarbete om teknikfrågor. Det handlar om att utarbeta gemensamma standarder och regler för att underlätta bilateral handel och främst innovationer och att bidra till EU och USA behåller det globala ledarskapet när det gäller kritiska tekniker.

Anf. 15 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Jag vill börja med att återigen lyfta fram den avvikande ståndpunkten som vi hade på EU-nämndens möte när frågan sist var uppe. Den handlade om att vi inte vill se ett fördjupat försvarssamarbete med USA och den transatlantiska länken och att Sverige måste vara väldigt tydligt när det gäller vår alliansfrihet.

Vi tog då också upp, och jag tar upp det även denna gång, att USA på många sätt är problematiskt. Det är ett land som fortfarande har dödsstraff trots att det vill bli medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Det finns en utbredd rasism och ett väljarförtryck. Det finns många demokratiska

brister som måste vara en viktig del av den dialog som EU har med USA, det vill säga att mänskliga rättigheter också måste tas upp.

Jag har en väldigt konkret fråga. Det gäller att Joe Biden i förra veckan gav, eller om det var i förrgår, ett besked om att USA troligtvis kommer att säga ja till förslaget som ligger i WTO. Det är Sydafrikas och Indiens förslag om att patenträttigheter och immaterialrättigheter ska tillfälligt upphöra för covidvaccinet.

Ursula von der Leyen har efter det uttryckt sig något så när positivt om att EU möjligtvis kan ändra åsikt i frågan. Jag vill därför fråga hur Sverige ser på det. Kommer Sverige att fortsätta att vara stor motståndare till att man tar till den metoden för att hela världen ska få tillgång till vaccin?

Anf. 16 HAMPUS HAGMAN (KD):

Tack, utrikesministern, för föredragningen!

USA är EU:s viktigaste partner på en lång rad olika områden. Det är bra att regeringen är tydlig med detta. Det är en bra ståndpunkt.

Jag skulle vilja fråga om handelsrelationen som regeringen nämner. Regeringen säger att det är en central prioritering och att man stöder förslag som breddar och fördjupar den transatlantiska handelsrelationen. Sverige är som vi alla vet ett väldigt handelsberoende land.

Jag tycker att det är en bra grundhållning. Men det finns tyvärr oroande tendenser på området. En sådan är USA:s slogan om att man ska Buy American. Nu i veckan läste jag att Europa arbetar med något motsvarande, fast vi då ska köpa europeiskt. Det riskerar att leda till nya handelskonflikter. Jag vet inte om det gynnar någon. Men det gynnar i varje fall inte Sverige.

Ståndpunkten är som sagt bra, men jag undrar hur regeringen arbetar mer konkret i EU för att förbättra handelsklimatet generellt och specifikt hur man arbetar för att Europa ska svara på Buy American-strategin på ett klokt sätt.

Anf. 17 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Det är ibland bra att komma efter kloka personer. Jag hade ungefär samma fråga som Hampus Hagman lyfter fram.

Vår utgångspunkt är också att regeringens ståndpunkt är mycket bra. Det är bra att förtydliga behovet av en enad front i förhållande till Ryssland och det aggressiva ryska agerandet i deras närområde. Det är också bra att nämna frågan om sexualiserat våld.

Vi ser behovet av att just fördjupa handelsförbindelserna med USA. Därför vill vi gärna haka på den fråga som Hampus Hagman ställde om hur utrikesministern ser på det i det läge som är just nu.

Jag undrar om utrikesministern skulle kunna förtydliga lite grann om hur EU och USA kan hitta gemensamma vägar för en välbehövlig reformering av WTO.

Anf. 18 HANS ROTHENBERG (M):

Jag vill ta vid här om handelsfrågorna. Det är utrikesministern väl förtrogen med. EU har handelsavtal respektive investerings- och investeringsskyddsavtal med de flesta stora världsekonomierna. I det fall man inte har det har man aktivt sådana på gång som ska komma loss.

Däremot är det ett fullkomligt avtalslöst läge med USA. De gamla TTIP-förhandlingarna lades i träda runt 2016. Jag skulle vilja höra: Hur avser ministern och regeringen att få igång handelsdiskussioner med USA om ett etablerat avtal för handeln parterna emellan?

Det är viktigt att lyfta upp den frågan. Goda intentioner i all ära, men om det är något man behöver ha ett avtal om som skulle vara värdefullt för den fria ekonomins del i världen är det just handeln mellan EU och USA.

Jag undrar: Hur avser ministern att aktivera de frågorna inom EU-kretsen?

Anf. 19 MAGNUS EK (C):

Min fråga gäller också vaccinproduktionen men med en lite annan ingång än den som Ilona Szatmari Waldau har.

Vi har tidigare under våren frågat regeringen och ett par statsråd hur diskussionen har gått i EU-kretsen om att få igång licensproduktion och hur EU ska kunna bidra till att få igång licensproduktion även utanför EU och USA.

Vägen att häva licenser är inte den enda vägen som finns. Den är kanske inte heller nödvändigtvis den bästa. Däremot finns det verktyg man kan ta till för att försöka se till att man får igång en licensproduktion. Det finns vissa mekanismer för tvingande licenser.

Här skulle jag återigen vilja höra hur statsrådet ser på den saken. Framför allt vill jag betona att det blir viktigt när vi får signaler från amerikanskt håll om att man åtminstone överväger att häva licenser för att uppnå det mycket goda målet att öka produktionen av vaccin globalt sett.

Här är det viktigt att EU ligger före kurvan så att vi kan bidra till en konstruktiv lösning som leder fram till att vi ökar produktionen med licens. Det är en fråga, och sedan vill jag uttrycka den ståndpunkt jag har redogjort för.

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Innan jag lämnar ordet till utrikesministern har vi här lite grann reflekterat i salen om frågan om patenträttigheter och licenser. Vi har den uppfattningen att det är FAC – handel som hanterar det i det rådet.

Jag ställer frågan direkt till utrikesministern: Är det så att patenträttigheter kommer att hanteras på den kommande dagordningen?

Anf. 21 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Nej, det är inte tänkt att det ska behandlas. Jag kan ändå säga några ord om det. Det är ju handelsministerns område, och det är där som frågorna ligger. Vi gissade att frågan skulle komma upp, så jag har förberett det lite. Men det är inte så att vi kommer att ha den frågan på vårt möte.

Jag börjar med det Ilona Szatmari Waldau sa om USA. Först och främst är det viktigt att vi har ett nära säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete för vår egen säkerhet. Det finns ingen som helst motsättning mellan det och vår säkerhetspolitiska linje och militära alliansfrihet.

Vad gäller dödsstraffet är det någonting som EU regelbundet tar upp med alla länder som har dödsstraff och även USA. Där tar vi särskilt upp att det förekommer dödsstraff för minderåriga och funktionsnedsatta.

När det gäller vaccinet, som både Magnus Ek och Ilona Szatmari Waldau tog upp, kan man konstatera att licensproduktionen av vaccin

ligger utanför USA. Det är produktionskapaciteten och handelshinder som är större flaskhalsar än patent. Det är möjligt att ni har läst att vaccinsamordnaren har uttalat sig mycket om detta.

Samtidigt ser vi nu en öppning från flera centrala aktörer inom handelssystemet att gå vidare för att hitta pragmatiska lösningar för att säkerställa global tillgång till vaccin. Nu har Biden tagit det här beslutet för att diskutera ett bredare undantag. Då kan det förhoppningsvis föra oss bortom de lösningar som finns i debatten.

WTO:s nya generaldirektör Ngozi Okonjo-Iweala har vårt fulla stöd för att hitta lösningar. Handelsminister Anna Hallberg är aktiv i den här frågan. Immaterialrättsskyddet är inte absolut. Våra gemensamma regler i WTO ger möjligheter att utfärda tvångslicenser, det vill säga licenser som beviljas av statliga myndigheter utifrån nationella regler utan patentinnehavarnas samtycke. Vi uppmuntrar att de reglerna används.

Vi vill nu att man ska få fram en paketslösning i WTO där vi vid sidan av Tripsrelaterade frågor hanterar problemen med handelsrestriktioner för vaccin. Men jag understryker att den här frågan ligger under handelsministern och FAC – handel. De flesta frågorna handlade ändå om handel. Jag tror inte att det kommer att vara huvudfrågan i diskussionen. Men jag tar ändå upp det.

Vi börjar med frågan om Buy American. Där vet vi att normalt sett har det varit demokraterna och inte minst fackföreningsrörelsen som företräder det. Joe Biden säger ofta: I am a union guy. Där har man en mycket mer protektionistisk syn än i Sverige.

Vår position är väldigt välkänd. Det är frihandelspositionen. Det är ingen hemlighet att vi driver den och är negativa till de protektionistiska tendenser som finns i USA. Det är en sådan fråga där vi inte är överens. Jag hoppas att den förbättrade dialogen kan ge bättre förutsättningar också här.

Det har kommit ett meddelande från EEAS, European External Action Service, som stöder samarbete inom handel och teknologi och att man ska ha ett handelsteknologiskt råd. Både EU och USA skulle gynnas av samarbete inom standardisering, utveckling av gemensamma regler, fokus på hållbar handel och grön teknikutveckling.

Det handlar också om att främja en grön omställning. Både EU och USA har ett intresse av att bli standardsättande globalt sett. Däremot måste man vara noga med att det måste ske i nära samarbete med näringslivet så att man har standarder som blir kommersiellt gångbara och dessutom främjar innovationer och den transatlantiska ekonomins konkurrenskraft på lång sikt.

Om vi kunde få en överenskommelse om förenklade handelsregler skulle det bilaterala flödet mellan EU och USA kunna fortsätta. Det ligger i vårt intresse. Handelsminister Hallberg har redan haft kontakter med sin motpart Katherine Tai, och då har de bilaterala handelsrelationerna mellan EU och USA kommit upp.

Mycket av administrationens arbete kommer nu att handla om ekonomisk återhämtning efter pandemin. Vi hoppas att det ska bidra till bättre bilaterala handelsrelationer. USA har tyvärr infört restriktioner på sådant som vi behöver för pandemibekämpningen och återhämtningen. Vi skulle alltså gärna välkomna att man tar upp inte bara immaterialrätt utan

också att de själva måste släppa på egna exportrestriktioner som gör det svårt för oss i EU.

Jag tror att det var alla svaren.

Anf. 22 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack, utrikesministern, både för det här svaret och för den redogörelse vi har fått!

Jag uppskattar att utrikesministern inte sa kategoriskt nej till en diskussion om patent, så som tidigare ministrar har gjort. Det är en bra öppning. Även om det är en handelsfråga är det också viktigt för utrikespolitiken. Tillgången till vaccin och vilka länder som bidrar med vaccin kan få stor geopolitisk påverkan. Därför skulle jag uppskatta om utrikesministern på något sätt kan lyfta upp den frågan på mötet.

Anf. 23 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag är inte beredd att specifikt ta upp den frågan. Den ligger på en annan rådskonstellation och måste naturligtvis beredas på ett korrekt sätt med alla de kontakter som måste tas med ansvariga ministrar, med riksdagen och på olika sätt.

Om frågan kommer upp kommer jag naturligtvis att redogöra för vår syn på att man på ett pragmatiskt sätt ska lösa frågor och få en global vaccintillgång.

Anf. 24 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet.

Då går vi in på dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Enligt information från Utrikesdepartementet blir det en informell diskussion.

Anf. 25 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Ja, vi kommer på måndag att ha också ett informellt samtal med det amerikanska klimatsändebudet John Kerry. Då kommer vi att diskutera hur vi gemensamt kan bidra till en höjd ambitionsnivå inför klimattoppmötet COP 26 i Glasgow. Det är ett uttryck för vårt nära samarbete i klimatfrågan.

Vi är sju utrikesministrar som även är inbjudna till ett särskilt möte i kväll med John Kerry, för att också diskutera säkerhet och klimat.

Jag kommer på mötet på måndag, den informella diskussionen, att lyfta fram vad EU och USA kan göra tillsammans på klimatområdet, till exempel inom Lead IT, den globala ledarskapsgruppen för den industriomställningen, som statsministern och Indiens premiärminister Modi leder och som Biden helt nyligen har anslutit sig till.

Anf. 26 JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Det här är väldigt intressant. Finns det några svenska prioriteringar för samtalen? Det gäller både mötet i kväll med sju andra utrikesministrar och vad Sverige kommer att driva vid samtalet inför COP 26.

Jag har några inspel, till exempel global överenskommelse om att sätta pris på utsläppen eller att satsa på internationella klimatinsatser. Utrikesministern lyfte upp det lite tidigare i dag.

2020/21:39

7 maj

Vilka är de svenska prioriteringarna?

Anf. 27 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Vi har ju inte samråd om vårt möte i kväll. Men på det informella mötet kommer jag att ta upp det som är av särskilt intresse för den amerikanska administrationen och där vi är helt ledande, nämligen den gröna omställningen. Sveriges arbete ses som väldigt framåtlutat och är en inspiration för många.

Samarbetet mellan politiken och näringslivet – Hybrit, Green H, Northvolt och allt detta – skapar mest intresse hos den amerikanska sidan. Man är oerhört intresserade av det här och av hur politiken har pressat på för att få en snabb och positiv reaktion från näringslivet. Det är framför allt det som jag kommer att ta upp, eftersom det är specifikt.

Vi lägger också mycket kraft på att flytta fram positionerna ytterligare i klimatarbetet, framför allt genom att ha täta kontakter på det sätt som jag nu berättade om. Vi pratar både om COP 26 och prioriteringar där – det är inget som vi ska diskutera här – och Stockholm + 50, som kommer att ske nästa år, vårt stora möte.

Per Bolund pratade med Kerry den 12 april och tog då också upp de olika svenska prioriteringarna.

Anf. 28 ORDFÖRANDEN:

Tack så mycket för det svaret, utrikesministern!

Jag tackar utrikesministern för närvaron vid dagens EU-nämndssammanträde och önskar lycka till vid det kommande mötet. Jag önskar också trevlig helg och givetvis en trevlig Europadag. Jag hoppas också att utrikesministern kommer att hitta sin egen speciella låt att rotera runt till i hemmets lugna vrå på söndagen.

Anf. 29 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Tack så mycket! Man kan väl välja att sätta på en spellista med Europe i stället, om man inte gillar exakt de förslag som EU-nämndens ordförande gav.

Jag önskar alla ledamöter trevlig helg.

§ 3 Allmänna frågor
Statsrådet Hans Dahlgren (deltar via Skype)
Återrapport från videomöte den 20 april 2021
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
allmänna frågor den 11 maj 2021

Anf. 30 ORDFÖRANDEN:

Vi har förstått att Hans Dahlgren innan vi inleder sammanträdet och går in på dagordningspunkterna och återrapporten vill ge ett förtydligande och lite ytterligare information.

Anf. 31 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Ja, jag vill lämna information om att rådet, FAC – försvar, i onsdags den 6 maj antog en lista med A-punkter. Efter att beslutet hade fattats upptäckte EU-samordningen hos oss att fem av ärendena på listan inte hade varit föremål för samråd med EU-nämnden inför beslutet. Skälet till det kan hänföras till vad man brukar benämna som den mänskliga faktorn. Jag kan bara å regeringens vägnar verkligen beklaga det inträffade.

Jag vill lämna över ordet till departementsrådet Daniel Svensson som kan berätta vilka ärenden det rör sig om och hur det hela gick till. Om herr ordförande vill ge ordet till Daniel Svensson vore jag tacksam.

Anf. 32 Departementsrådet DANIEL SVENSSON:

Herr ordförande! De fem ärenden som statsrådet talade om och som det togs beslut om vid FAC – försvar i går gäller till att börja med beslut om ändring av formuleringen av sanktionskålen för en person som sedan tidigare finns på sanktionslistan inom ramen för den gällande sanktionsregimen för Syrien. Det gäller också en anmälan i enlighet med del 3 av det handels- och samarbetsavtal med Storbritannien där tre medlemsstater – Nederländerna, Spanien och Cypern – har velat göra ändringar till tidigare anmälningar de har gjort i februari i år. Det gäller vidare ett temporärt godkännande av Sloveniens användning av en föreslagen kryptoprodukt för att skydda säkerhetsskyddsklassificerade EU-uppgifter. Det gäller också godkännande av användningen av en föreslagen kryptoprodukt inom ramen för Galileoprogrammet. Slutligen gäller det ett tillägg till bilaga 1 i rådets rekommendation om tillfälliga reserestriktioner till EU från tredjeländ som innebär att Israel förs till den lista av länder från vilka inresa är tillåten.

Som ledamöterna är väl medvetna om har pandemin påverkat rådets arbetssätt. När rådsmöten har ställts in och ersatts med videomöten har skriftliga förfaranden ersatt de beslut som tidigare har antagits som A-punkter vid rådsmöten. Eftersom rådsmöten trots allt ibland har kunnat äga rum under pandemin har rutinen med samråd om veckovisa listor med troliga A-punkter fortsatt. Den listan sätts samman utifrån Coreperdagordningen och är just en lista med troliga A-punkter. De punkter som ska antas genom skriftligt förfarande av rådet tas inte med på den listan, utan samråd sker genom separata skriftliga samråd.

EU-nämnden besvarade i måndags den senaste listan över de troliga A-punkterna. Således hade skriftligt samråd genomförts för merparten av de 22 A-punkter som antogs vid gårdagens FAC – försvar. Men på grund

av den mänskliga faktorn missades helt enkelt att fem av de ärenden som var på A-punktslistan inte hade varit föremål för samråd.

Det här är något som vi självklart tar på största allvar, och vi kommer att säkra upp våra rutiner för detta.

Jag vill tacka för att jag har fått ge denna information.

Anf. 33 ORDFÖRANDEN:

Som ordförande i EU-nämnden tackar jag för regeringens ursäkt för den uppstådda situationen. Departementsrådets förklaring var tydlig och klar. Vi uppskattar det.

Vi välkomnar också det som departementsrådet sa på slutet om att ni tar det här på största allvar och att ni nu fortsätter att se över era rutiner för att säkerställa att detta inte upprepas.

Med detta lämnar jag ordet till statsrådet för återrapport från videomöte den 20 april 2021.

Anf. 34 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Nämnden har kunnat ta del av den skriftliga återrapporteringen. Jag vill ändå passa på att redogöra lite kort för mötets innehåll.

Först på dagordningen stod den årliga rättsstatsdialogen där rådet hade så kallade landsspecifika diskussioner om utvecklingen på rättsstatsområdet i Tyskland, Irland, Grekland, Spanien och Frankrike. Det var en bra dialog, i vilken jag från svensk sida bland annat betonade behovet av ett stärkt skydd för journalister och ett oberoende domstolsväsen.

Sedan fick rådet en lägesuppdatering när det gällde relationen mellan EU och Storbritannien, inklusive situationen på Nordirland. De flesta medlemsstater tog till orda och gav stöd åt kommissionens arbete med frågan. Från svensk sida var jag angelägen om att framhålla behovet av långsiktigt hållbara lösningar på de problem som nu har uppstått.

Nästa punkt på dagordningen var en lägesuppdatering av covid-19-samordningen inom EU. Det portugisiska ordförandeskapet och kommissionen informerade om aktuella frågor, bland annat vaccinelveranser, vaccindelning, reserestriktioner och de gröna certifikaten.

Jag gav från svensk sida stöd till arbetet. Men jag tog också upp och varnade för exportrestriktionerna, som jag menar riskerar att skapa en nedåtgående spiral av handelshinder som faktiskt minskar tillgången till vaccin för alla. Det skulle riskera att bli skadligt för hela världen.

Ordförandeskapet informerade också om EU:s utvidgningsprocess och stabiliserings- och associeringsprocessen. I fokus stod de officiella kandidatländerna på västra Balkan, alltså Montenegro, Serbien, Nordmakedonien och Albanien.

Till sist berördes framtidskonferensen, där ordförandeskapet informerade om den lansering som kommer att ske digitalt på söndag, den 9 maj. Jag framförde å Sveriges vägnar att det är angeläget att framtidskonferensen inte på något sätt ändrar beslutsfattandet inom EU och att konferensen bara ska ses som ett komplement till den representativa demokratin.

Anf. 35 ORDFÖRANDEN:

Jag tackar statsrådet! Vi noterar informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Covid-19 samordning inom EU. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 36 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Herr ordförande! Det har på allmänna rådets möten återkommande under hela pandemin varit en dagordningspunkt där kommissionen från möte till möte ger en lägesuppdatering om det pågående arbetet på EU-nivå. Vi vet inte ännu vad man har tänkt sig att informera om just på tisdag, men vi förväntar oss att man tänker lämna information om frågor kring vaccin, reserestriktioner och de digitala gröna intygen.

När det gäller läget kring smittspridningen vet vi ju alla att det fortfarande är allvarligt i världen och också inom EU, men den stora ökningen sker ju på andra kontinenter just nu. Även om vaccinering pågår i hög takt och även om det lättas på en del restriktioner i en del länder är det förstås fortfarande ett allvarligt läge. Det behövs därför fortsatta insatser för att dämpa smittspridningen, och det är särskilt angeläget att försöka möta utvecklingen av nya mutationer.

Under den senaste tiden har, som bekant, alldeles särskild uppmärksamhet riktats mot den oroväckande utvecklingen i Indien. Jag hörde i går någon säga att hela den globala ökningen av antalet fall under den senaste veckan härrör sig just till Indien. Ni har säkert tagit del av alla hjärtskärande rapporter om överfulla sjukhus, brist på syrgas och döda som måste kremeras på parkeringsplatser, då utrymme saknas på bårhusen.

EU och Sverige gör en hel del för att bistå Indien i det här svåra läget, framför allt med utrustning och mediciner. EU har ju från början haft en uttalad ambition att bidra till en global vaccintillgång. Därför är det viktigt att nu få på plats en EU-gemensam och strukturerad delningsmekanism för vaccin, självklart utan att de nationella vaccinationsplanerna ska påverkas. Som tidigare meddelats planerar Sverige att donera en miljon vaccindoser till det globala vaccinsamarbetet Covax. Det är naturligtvis viktigt att alla vacciner kommer till användning och inget går till spillo.

Inom EU pågår också ett intensivt arbete för att tillgodose det behov som kan uppstå av påfyllningsdoser av vaccin och också för att stoppa nya mutationer. Just nu arbetar kommissionen med att ta fram ett köpeavtal med Pfizer om vaccin för leverans år 2022 och år 2023.

Ett annat område där det är angeläget med fortsatt samordning gäller reserestriktioner liksom att försöka motverka alla former av omotiverade hinder på den inre marknaden.

När det gäller just inreserestriktioner anser regeringen att det är viktigt att prioritera att inledningsvis öppna för resande inom EU och Schengenområdet och därefter för resenärer från tredjeland. Men frågan om hur en eventuell verifiering av vaccincertifikat från tredjeland ska gå till behöver analyseras närmare. Det finns inget tydligt svar på det ännu.

Den 17 mars presenterade ju kommissionen sitt förslag om digitala gröna intyg som ska intyga vaccinering, testresultat eller tillfrisknande. Det är ett förslag som verkligen kan avhjälpa problemen med varierande inreseregler, inklusive krav på test och karantän, vid resor mellan EU:s medlemsstater.

Det finns verkligen, anser regeringen, ett stort mervärde med en gemensam EU-ansats. Och vi har ställt oss mycket positiva till förordningen om digitala gröna intyg. Det är bra att rådets process har gått så pass snabbt, och det är väldigt viktigt att den balanserade kompromiss som blev resultatet av förhandlingen i rådet kan bibehållas nu när det hela förhandlas med Europaparlamentet.

Till sist vill jag säga att det är angeläget att man kommunicerar de här frågorna på ett begripligt sätt gentemot medborgarna både i Sverige och i övriga EU-länder. Det har blivit lite väl snårigt, kan många tycka, när det gäller olika regler för resande och restriktioner som är utformade på olika sätt och har olika karaktär. En bra, god och tillförlitlig information om detta är nyckeln till att folk ska tro på de instrument som vi använder oss av.

Anf. 37 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för föredragningen.

Det är några frågor som jag skulle vilja ta upp. Först vill jag ta upp immaterialrätten och patenten, som jag gjorde även med utrikesministern. I förslaget till svensk ståndpunkt står det att det är angeläget att EU bidrar till det globala vaccinationsarbetet, och det har vi också fått en kort föredragning om. Men USA har ju alldeles nyligen sagt att man kan tänka sig att lätta på immaterialrättigheter och patent för att få fram mer vaccin, så som bland annat Indien har föreslagit. Även EU-kommissionären Ursula von der Leyen har sagt att EU är villigt att diskutera förslaget.

Jag skulle vilja fråga EU-ministern hur Sverige ser på detta. Det har ju tidigt varit ett väldigt kompakt motstånd. Men kan Sverige tänka sig att säga ja till ett sådant förslag, eller kommer Sverige att motsätta sig det även om övriga EU säger ja?

Min andra fundering handlar om vaccinationspasset.

Vi har från Vänsterpartiet tidigare varit lite skeptiska till det, och det berodde mycket på att vi tyckte att vi hade dålig information. Men vi kan också se att det finns en viss risk för att de här passen kommer att användas diskriminerande när det gäller hur man utfärdar dem. Det finns inte heller någonting som hindrar att de används nationellt. Vi är också negativa till exempelvis krav på att man ska ha ett grönt pass för att till exempel gå på teater eller ett idrottsevenemang. Vi tycker att det är väldigt viktigt att det bara används vid gränser mellan länder. Jag skulle vilja få statsrådets kommentar till detta.

Anf. 38 MAGNUS EK (C):

Herr ordförande! Min fråga rör också de digitala gröna intygen och vaccinationspassen. Jag tycker att den något kortfattade ståndpunkten från regeringen har helt rätt ansats. Det handlar ju om att försöka se till att vi inte i onödan begränsar den fria rörligheten och att det finns en EU-gemensam ansats.

Min fråga utifrån detta är hur regeringen ställer sig till det förslag som har antagits av Europaparlamentet, nämligen att medlemsländerna inte ska kunna införa nya restriktioner för personer som har vaccinationspass.

Anf. 39 HAMPUS HAGMAN (KD):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för informationen.

Jag har två frågor.

Den första frågan gäller kommissionens förslag om att öppna gränserna för tredjelandsmedborgare. Jag uppfattade att statsrådet har kommenterat förslaget tidigare, så det kanske inte finns så mycket mer att säga om det.

Den andra frågan gäller patenträttigheterna för vaccin, en fråga som har blossat upp de senaste dagarna. Också Ilona från Vänsterpartiet tog upp den, men vi kanske däremot har helt olika perspektiv på frågan.

Jag vill veta hur regeringen ser på att luckra upp patenten. Man har ju tidigare haft uppfattningen att det inte är rätt väg att gå. Jag vill gärna veta om det är den linjen som gäller även i fortsättningen.

Anf. 40 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Jag tycker också att det är en bra ståndpunkt, givet att man faktiskt inte vet exakt var den här lägesdiskussionen kommer att hamna.

Vi har länge från Moderaternas sida talat om vaccinationspassen och de gröna certifikaten. Jag instämmer med statsrådet i att de har ett stort mervärde för att kunna återöppna Europa.

Sedan tror jag också att det är viktigt att man fortlöpande har de här läggsamtalen. Jag instämmer också i det som statsrådet förde fram vad gäller reserestriktioner och synen på dem.

Jag har två frågor.

Det är avgörande att det är många som tar vaccinet. Vi hör ju rapporter både i Sverige och från andra medlemsstater om att det skiljer sig inom vissa grupper och inom vissa länder. Då undrar jag om det sker någon samordning eller något erfarenhetsutbyte av så kallad best practice.

Min andra fråga var statsrådet inne på. Den gäller koordineringen av vaccin som inte används nu och de en miljon doserna för omfördelning. Jag uppfattade att statsrådet sa att det är viktigt att få på plats en strukturerad vaccinationsfördelning. Det tycker jag är extremt viktigt att få på plats, och det borde kanske redan vara på plats. Finns det någon tidsplan för detta?

Anf. 41 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Från Liberalernas sida delar vi uppfattningen att det här är en bra svensk ståndpunkt. Den är bred av förklarliga orsaker.

Jag har några frågor kring vaccinsolidaritet eller hur jag ska uttrycka mig. Det är bra att Sverige har förbundit sig att donera en miljon vaccindoser till Covax. Statsrådet var inne på omfördelningen av icke förbrukat vaccin inom EU. Hur uppfattar statsrådet viljan att donera vaccindoser eller att på annat sätt stödja situationen i tredjeland. Indien, som statsrådet nämnde, är ju ett oerhört avskräckande exempel på hur det kan gå i pandemitider.

Min andra fråga rör de digitala gröna intygen och vilken typ av samtal man för med nära grannar som inte är EU-medborgare. Det var ju ett reportage här i veckan från Island, som har kommit långt med en egen digital lösning. Hur samordnar man de här lösningarna med länder som Island, Norge, Schweiz och så vidare?

För övrigt välkomnar vi att EU, när det är möjligt från smittskyddssynpunkt, sakta börjar öppna för möjligheter till tredjelandsinresor.

2020/21:39
7 maj

Anf. 42 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Herr ordförande! Jag börjar med att kommentera Ilona Szatmari Waldaus fråga om intellectual property rights och patenträttigheterna.

Det är omdiskuterat vilken betydelse det skulle ha att göra en justering på den punkten på både kort och lång sikt. Jag tror att det bästa sättet på kort sikt för att bidra till att öka möjligheterna till tillgång till vaccin över hela världen är att vi häver våra egna exportrestriktioner och att man också gör det i alla andra länder. Det är någonting som skulle kunna få effekt mycket snabbare än en ändring när det gäller patenträttigheterna.

Det finns en ansats här till en översyn av hela möjligheten att fördela vaccin på ett sätt som ger största möjliga nytta för hela jordklotet och alla invånare här, och den leds av WTO-chefen. Vi stöder den ansatsen, och där ingår också patentfrågan.

Jag vet att Ursula von der Leyen har sagt att EU är berett att diskutera den här frågan. Och jag kan inte tänka mig att den svenska regeringen skulle motsätta sig en sådan ansats. Jag vet, som sagt, att patentfrågan ska vara en del av WTO-processen, så det stöder vi.

I övrigt vill jag förstås hänvisa till det utförliga svar som utrikesministern gav under den föregående punkten på nämndens dagordning.

Jag hörde tyvärr inte Magnus Eks fråga, för min dator startade om just då, så jag får be Magnus Ek att upprepa sin fråga.

Anf. 43 MAGNUS EK (C):

Ordförande! Jag ska göra mitt bästa och har all sympati för krånglande datorer. Det har vi alla varit med om.

Min fråga löd i sin essens: Hur ställer sig regeringen till det förslag som antagits av Europaparlamentet om att medlemsländerna inte ska kunna införa nya restriktioner för personer som har vaccinationspass?

Anf. 44 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Jag utgår från att vi har samma uppfattning och står fast vid den ståndpunkt som har varit grundläggande för allt arbete inom unionen, nämligen att bestämmelser om inresor till ett enskilt medlemsland är en fråga för respektive nation att avgöra. Sedan kan rådet lämna rekommendationer, men att förbjuda vissa beslut i frågan är inte rätt väg, menar jag.

Förordningen om de digitala gröna intygen ger bara en rättslig grund för användandet för resor och den fria rörligheten, men det hindrar inte enskilda medlemsstater från att ha egna bestämmelser. Sedan kan man rekommendera att det ska vara så samordnat och så lika som möjligt, men beslutskompetensen ligger fortfarande hos respektive land.

Hampus Hagman frågade också om patenträttigheterna, och det har jag svarat på.

Sedan har vi Jessika Roswalls frågor om vilken erfarenhet vi har av att få många människor att vaccinera sig. Jag vet inte om vi har haft något

utbyte om detta – inom allmänna rådet har vi inte haft det, det vet jag, men kanske har hälsoministrarna har haft det.

Det jag känner till är de gemensamma ansatser som görs av kommissionen för att hindra desinformation. Det finns tyvärr mycket sådan. Det sprids väldigt felaktiga rykten om att de vacciner som EU har införskaffat skulle ha skadliga effekter i en omfattning som inte alls stämmer med verkligheten. Där har kommissionen gjort en del gemensamma insatser.

I övrigt är det väl en bra idé att försöka ha ett gott utbyte. Jag kan gärna ta upp den frågan på allmänna rådet på tisdag. Jag har också hört signaler om att det kanske finns en tvekan att ta andra dosen. Man känner att den första dosen räcker. Det är kanske rätt på kort sikt, men för att få ett fullgott skydd under så lång tid som möjligt ska man vaccinera sig två gånger med de flesta av de vacciner som finns.

Jessika Roswall frågade också om det finns någon tidsplan för den fördelningsmekanism som vi arbetar med inom unionen. Jag har ingen information om det. Så snart som möjligt, gissar jag skulle vara ett allmänt svar, men det säger ju inte så mycket. Jag får återkomma till frågan.

Maria Nilsson frågade hur stor viljan att donera doser är. Jag tror att den är avhängig av två saker. Det ena är vad man ser händer ute i världen. Det är ju fruktansvärt. När man lägger ihop kurvorna för olika världsdelar ser man att den globala smittspridningen är kraftigt ökande. Det kommer att göra intryck också på oss här i Europa. Det är jag övertygad om, särskilt när nu vår egen smittspridning i de flesta europeiska länder håller på att gå ned.

Det andra är hur stor del av den egna befolkningen som har vaccinerats. När bara en liten del av den egna befolkningen har vaccinerats och köerna till vaccination är långa är det inte lika lätt för att få förståelse för att donera doser som man redan har, utan det handlar framför allt om det som blir över.

Vi vet att EU redan har kontrakt på 2,3 miljarder doser. De kommer inte att gå åt i våra länder ens med två doser åt var och en om alla vill vaccinera sig. Här kommer det att finnas en möjlighet att bidra på ett bättre sätt framöver.

När det gäller detta med samarbete med Island, Schweiz och Norge kan jag säga att det väl redan finns något slags samarbete om detta. Jag tror att jag har sett någon information om att både Norge, Schweiz och Island är med i diskussionerna, och det finns en förväntan om att det ska gå att använda samma infrastruktur för verifikation av intyg för att göra resande till de länderna så smidigt som möjligt. Det verkar positivt.

Anf. 45 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 4, Framtidskonferensen. Det är en informationspunkt.

Anf. 46 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! På den här punkten förväntar vi oss att ordförandeskapet ska ge en lägesrapport om arbetet i styrelsen för framtidskonferensen. Styrelsens uppgift är ju att mejsla fram detaljerna för hur konferensen ska genomföras på europeisk nivå. Det handlar dels om upplägget för

konferensens plenarförsamling, dels om den europeiska medborgardialogen och hur man ska dra slutsatser av olika inspel runt om i Europa och från medborgarnas inlägg på den digitala plattform som redan har satts i verket.

Inom rådet finns det ett brett stöd för en effektiv organisation, där den verkställande styrelsen ska bära ansvaret för att sammanfatta konferensens resultat, just som det står i den gemensamma deklARATIONEN om konferensen. Men det finns strävanden från andra håll, inte minst från Europaparlamentet, som med stöd av Cosac verkar för att konferensens plenarförsamling också ska vara ett slags beslutsfattande organ. Det är något som vi från rådets sida motsätter oss.

Det är klart att det är angeläget att undvika att man får något slags institutionell dragkamp om konferensens struktur. Vi har ju redan beslutat om hur det ska vara. Det står i den gemensamma deklARATIONEN, och den har alla tre institutionerna ställt upp på.

Men det handlar också om att ha rätt förväntningar på vad konferensen kan åstadkomma. Vi ser det som en möjlighet både att sprida kunskap om EU och att lyssna på vad medborgare runt om i Europa tycker om EU:s väg framåt. Vi ser det inte som ett forum för att fatta beslut. Det innebär att konferensen inte på något sätt kan ersätta befintliga, lagstadgade beslutsprocesser vare sig inom EU eller nationellt. Där har riksdagen en viktig roll i det svenska EU-arbetet. Det tänker vi hålla på.

Den 9 maj lanseras konferensen i Strasbourg, och här hemma kommer det att ske på måndagen den 10 maj under vårt nationella firande av Europadagen. Det sker bland annat i samarbete med riksdagen. Jag ser själv verkligen fram emot att delta i det här arbetet för att engagera medborgare i diskussionen om EU:s framtid.

Vi har haft så kallade EU-sakråd med arbetsmarknadens parter, med representanter för Sveriges regioner, med delar av civilsamhället och med utbildningsverksamheten, där vi har talat om hur alla dessa formationer kan bidra till att genomföra diskussioner runt om i vårt land. Jag märkte att det fanns ett mycket stort intresse av att vara med och anordna olika former av dialoger. Man hade redan satt igång en hel del aktivitetsplanering. Det är glädjande och positivt, tycker jag.

Anf. 47 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för detta och noterar informationen.

Då går vi in på dagordningspunkt 5, Förberedelser inför Europeiska rådets extramöte den 25 maj – utkast till kommenterad dagordning. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 48 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Detta är en möjlighet för allmänna rådet att diskutera den kommenterade dagordningen, inte att gå in så mycket i sak på de olika frågorna som står uppsatta. Nämnden har ju fått ta del av utkastet till dagordning, som tar upp covid-19, klimatet och Ryssland.

Vi förväntar oss alltså ingen substansbehandling av dessa frågorna vid toppmötet. Det finns heller inget utkast till slutsatser färdigt ännu. Statsministern kommer ju i sedvanlig ordning att samråda med nämnden inför mötet.

Men jag ska ändå säga några ord om de frågor som ledarna förutsätts behandla vid sitt extramöte den 25 maj. Först kommer klimatfrågorna att få stort utrymme. Klimatdiskussionen ska ses som en uppföljning av Europeiska rådets behandling i december förra året, där man fastställde målet för 2030 till minst 55 procents minskning av växthusgaserna. Då bestämde man också att man skulle återkomma när det gäller ytterligare vägledning för det lagstiftningsförslag som ju kommissionen ska lägga fram i juli, verkar det som. Det är ett antal förslag som kallas för Fit for 55, som ska göra det möjligt för EU att leva upp till de utsläppsminskningar som man har enats om.

När det gäller covid-19 har jag just talat om regeringens utgångspunkter i arbetet. Jag behöver kanske inte säga så mycket mer om det. Men det är ju angeläget att Europeiska rådet också bidrar med ett slags övergripande vägledning i de här frågorna.

Till sist ska det också hållas en strategisk diskussion om Ryssland. Det är något som av naturliga skäl bara kan göras vid ett fysiskt möte. Det är förstas angeläget att stats- och regeringscheferna får en möjlighet att diskutera de problem som följer av ett alltmer auktoritärt och aggressivt Ryssland. Det ställer krav på en samlad ansats från EU:s sida i relationen till Ryssland. Det är en viktig fråga för regeringen, och vi ser fram emot denna diskussion.

Anf. 49 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Jag har en fråga som gäller punkten om Ryssland och den strategiska diskussionen. EU:s relationer med Ryssland vilar ju på de fem principerna; det har vi återkommande hört. Vet statsrådet i ljuset av de senaste händelserna och ett alltmer aggressivt Ryssland om det finns några indikationer på att man är beredd att revidera eller se över de fem principerna?

Anf. 50 HANS ROTHENBERG (M):

Då spinner jag vidare på den ryska tråden. Givet Tjeckiens begäran, problematiken kring Navalnyj, upptrappningen runt Ukraina och mycket annat som är osäkert i och kring Rysslands agerande är det angeläget att både regeringen och EU tar ett steg framåt för att agera här. Jag skulle i sammanhanget återigen vilja framhålla att tiden nu börjar vara inne för att fler än bara delar av Sveriges riksdag och Sverige i EU aktiverar diskussionen om Nord Stream 2. Detta är en fråga som strategiskt blir allt viktigare. Mot bakgrund av hur Ryssland agerar kommer konsekvenserna av hur Nord Stream 2 fungerar, eller eventuellt inte fungerar, att spela en stor roll för EU i relationen med Ryssland. Vi håller fast vid att Nord Stream 2 är en fråga som behöver lyftas framöver.

Anf. 51 MAGNUS EK (C):

Även jag vill för Centerpartiets räkning betona vikten av att vi får en tydlig väg framåt från regeringens sida. För vår del anser vi att regeringen bör verka för ett samordnat agerande där de ryska ambassadörerna kallas upp i alla 27 medlemsstater för att vi ska markera och skicka ett starkt budskap, gärna tillsammans med andra som delar vår bild som USA och UK. Kravet bör vara att Navalnyj frigges och att situationen som gäller honom förbättras, så att man ser tydliga steg i den riktningen.

Jag delar också Moderaternas bild att det är viktigt att vi tar tag i frågan om Nord Stream 2. Här behöver man starkt uppmuntra till att avbryta projektet Nord Stream 2.

Sist men inte minst vill jag återigen upprepa en synpunkt som jag har framfört många gånger tidigare och som jag tror är viktig för en del av detta, nämligen att sanktioner måste träffa tydligare genom att man kompletterar Magnitskijlagstiftningen så att den också omfattar korruption och systematisk penningtvätt.

Anf. 52 JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag tänkte ställa ett par frågor om klimatdelen.

Det är glädjande att man nu har kommit vidare med och kommit överens om en klimatlag. Men om det här är en fortsättning på det toppmöte som var i december är det en del som vi inte är nöjda med från svensk sida, och det är att det mål som man har kommit överens om gäller för hela EU och inte för varje medlemsstat. Därför undrar jag vad regeringen har för strategi för att driva på för att alla medlemsstater ska ta sitt ansvar.

Jag ska försöka lära mig att säga Fit for 55 i stället för effort sharing regulation, men vad jag förstår är det ny lagstiftning på gång. Jag har också hört att den är försenad – att den inte kommer i juni utan i juli, som jag uppfattade att statsrådet sa. Då är frågan om det är fler sektorer som ska inkluderas i ETS. Det är något som vi moderater tycker vore bra.

Samtidigt, givet att klimatlagen blir hela EU:s ansvar och inte de enskilda medlemsstaternas, är det viktigt att ha kvar bördefördelningsregler. Min fråga är då vad regeringen har för prioriteringar i detta. Hur ska man öka delar i andra sektorer eller nya sektorer från bördefördelningsreglerna in i ETS men samtidigt behålla någons sorts bördefördelning med direkta krav på regeringen? Hur kommer man att driva det?

Anf. 53 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Jag är inte säker på att jag kan svara i detalj på alla frågor som har ställts här, för det är som sagt inte en saktidning som ska äga rum i allmänna rådet på tisdag utan bara en diskussion om vilka frågor som ska vara med på dagordningen. Men jag vill ändå gärna kommentera det som har sagts här.

Först till Maria Nilssons fråga. Nej, jag har inte sett några tecken på att det finns någon rörelse bort från de fem grundläggande principerna. Vi står fast vid dem från svensk sida, och jag har inte uppfattat att det finns någon tendens åt andra hållet. Tvärtom skulle jag säga att tonen när det gäller relationen till Ryssland har skärpts från medlemskåren som helhet, inte minst i ljuset av det vi har sett av hanteringen och behandlingen av herr Navalnyj.

Det allra viktigaste för oss inom EU tror jag är att fortsätta hålla enigheten. Det är den grundläggande utgångspunkten för att på ett effektivt sätt kunna påverka den ryska ledningen. De säger ibland att de inte har någon relation med EU. De vill ju helst bara ha bilaterala relationer. Det är det vi måste undvika, att det blir på det sättet. Vi måste agera gemensamt.

Vilka utsikterna är att göra det när det gäller Nord Stream 2 vet ju var och en är en fråga som i högsta grad är tysk. Regeringens uppfattning om Nord Stream 2 och vad det finns för nackdelar med detta, inte minst för Ukraina, är ju välkänd. Men möjligheterna att få EU-enighet i den frågan bedömer jag som små, i alla fall just nu.

Det finns också förslag om att kalla upp ambassadörerna i alla 27 medlemsstaterna. Jag vet faktiskt inte vilka andra som har gjort det, men det är något som vi kan fundera över.

Magnitskijlagstiftningen har ju kunnat användas. Det är bra att den finns på plats som ett EU-instrument, och jag har inget emot att man för en diskussion om att se över hur den kan bli ännu mer effektiv.

Jessika Roswall frågade om strategin för att få alla att ställa upp på klimatmålet. Ja, det var ju ett land som inte ställde upp på det ursprungliga målet om klimatneutralitet år 2050. Vi har gjort många insatser efter det för att se till att vi får en möjlighet att medverka genom det gigantiska återhämtningspaketet och även genom den vanliga budgeten. Att sätta upp tydliga mål för hur mycket av dessa pengar som ska användas för klimatinsatser borde kunna ha påverkan, och det har varit en viktig del av regeringens strategi.

Utsläppshandelssystemet är ju ett fantastiskt verktyg som EU har haft för att påverka klimatet. Det har haft uppenbar påverkan, och kan vi förbättra det ytterligare framöver i den riktning som Jessika Roswall nämnde vore det nog bara positivt.

Anf. 54 ORDFÖRANDEN:

Tack, statsrådet, för svar och kommentarer!

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi in på dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Där har vi punkt 6 a och punkt 6 b.

Punkt 6 a är EU:s utvidgnings- samt stabiliserings- och associeringsprocess. Det är en informationspunkt.

Anf. 55 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Det är helt enkelt så att ordförandeskapet har berättat att man tänker informera om läget för EU:s utvidgningsprocess när det gäller stabiliserings- och associeringsprocessen på västra Balkan.

Det är ju välbekant vad regeringens ståndpunkt är här. Utrikesministern och jag var ju senast i nämnden den 16 april inför mötet i allmänna rådet då och redogjorde för regeringens syn i frågan. Vi har ingen annan syn nu.

Anf. 56 ORDFÖRANDEN:

Vi noterar informationen.

Punkt 6 b handlar om relationen mellan EU och Schweiz. Det är också en informationspunkt. Är det något där som statsrådet önskar kommentera?

Anf. 57 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Jag vill bara säga att det här är en långdragen historia. EU har ju ett avtal med Schweiz sedan 2018, ett institutionellt ramavtal, och det har ännu inte ratificerats av Schweizarna.

Den här avrapporteringen kommer att gälla ett samtal som Ursula von der Leyen hade med den schweiziske presidenten Parmelin den 23 april.

Tyvär visat den information vi fått från kommissionen att inget tyder på att Schweiz nu har närmat sig att vilja ratificera det här avtalet. Tvärtom har man framfört flera önskemål om att omförhandla delar av det.

Vi stöder förstås EU:s linje att vi ska ha beredskap att kanske förtydliga en del aspekter av avtalet men inte öppna texten för omförhandlingar.

Slutsatsen är väl att diskussionerna med Schweiz kommer att fortsätta.

Anf. 58 ORDFÖRANDEN:

Tack, statsrådet, för den kommentaren och informationen!

Vi börjar närma oss mötets slut. Jag vill tillönska statsrådet ett gott möte, en trevlig helg och framför allt två trevliga Europadagar, både den 9 och den 10.

Jag tillönskar också statsrådet möjligheten att välja en valfri Europalåt – i likhet med utrikesministern, som har lovat att spela Europe.

Anf. 59 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

I Love Europe med Christer Sjögren, har ni hört den?

Anf. 60 ORDFÖRANDEN:

Absolut! Den nämndes i inledningen av dagens sammanträde, så den går alldeles utmärkt att spela den dagen.

Tack för i dag, statsrådet, och lycka till!

Innehållsförteckning

§ 1 Fråga om medgivande till deltagande på distans

.....	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1

§ 2 Utrikes frågor

.....	2
Anf. 2 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 3 Utrikesminister ANN LINDE (S)	2
Anf. 4 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 5 Utrikesminister ANN LINDE (S)	2
Anf. 6 ORDFÖRANDEN.....	3
Anf. 7 Utrikesminister ANN LINDE (S)	3
Anf. 8 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 9 Utrikesminister ANN LINDE (S)	5
Anf. 10 HANS ROTHENBERG (M).....	6
Anf. 11 MAGNUS EK (C).....	6
Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S)	7
Anf. 13 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S)	7
Anf. 15 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	8
Anf. 16 HAMPUS HAGMAN (KD).....	9
Anf. 17 MARIA NILSSON (L).....	9
Anf. 18 HANS ROTHENBERG (M).....	9
Anf. 19 MAGNUS EK (C).....	10
Anf. 20 ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 21 Utrikesminister ANN LINDE (S)	10
Anf. 22 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	11
Anf. 23 Utrikesminister ANN LINDE (S)	12
Anf. 24 ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 25 Utrikesminister ANN LINDE (S)	12
Anf. 26 JESSIKA ROSWALL (M).....	12
Anf. 27 Utrikesminister ANN LINDE (S)	12
Anf. 28 ORDFÖRANDEN.....	13
Anf. 29 Utrikesminister ANN LINDE (S)	13

§ 3 Allmänna frågor

.....	14
Anf. 30 ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 31 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	14
Anf. 32 Departementsrådet DANIEL SVENSSON	14
Anf. 33 ORDFÖRANDEN.....	15
Anf. 34 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	15
Anf. 35 ORDFÖRANDEN.....	15
Anf. 36 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	16
Anf. 37 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	17
Anf. 38 MAGNUS EK (C).....	17
Anf. 39 HAMPUS HAGMAN (KD).....	17
Anf. 40 JESSIKA ROSWALL (M).....	18
Anf. 41 MARIA NILSSON (L).....	18
Anf. 42 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	18

Anf. 43	MAGNUS EK (C)	19	2020/21:39
Anf. 44	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	19	7 maj
Anf. 45	ORDFÖRANDEN	20	
Anf. 46	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	20	
Anf. 47	ORDFÖRANDEN	21	
Anf. 48	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	21	
Anf. 49	MARIA NILSSON (L)	22	
Anf. 50	HANS ROTHENBERG (M)	22	
Anf. 51	MAGNUS EK (C)	22	
Anf. 52	JESSIKA ROSWALL (M)	22	
Anf. 53	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	23	
Anf. 54	ORDFÖRANDEN	24	
Anf. 55	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	24	
Anf. 56	ORDFÖRANDEN	24	
Anf. 57	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	24	
Anf. 58	ORDFÖRANDEN	24	
Anf. 59	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	25	
Anf. 60	ORDFÖRANDEN	25	